

JUBILEUSZ „DARU POMORZA”

100. rocznica wodowania

Rok 2009 upływa w CMM pod znakiem obchodów niezwykłego jubileuszu: stulecia wodowania „Daru Pomorza”, który jako „Prinzess Eitel Friedrich” został zwodowany w hamburskiej stoczni Blohm & Voss 12 października 1909 roku. Punktem kulminacyjnym obchodów stała się ceremonia odnowienia chrztu i podniesienia bandery w dniu 10 października. Zgromadzeni przed żaglowcem na gdyńskim Nabrzeżu Pomorskim dostojni goście, wśród których nie zabrakło przedstawiciela stoczni Blohm & Voss, byli świadkami poświęcenia i wciągnięcia na maszt, przy dźwiękach hymnu państwowego granego przez orkiestrę Marynarki Wojennej, repliki pierwszej polskiej bandery „Daru Pomorza”, a następnie ceremonii odnowienia chrztu dokonanej przez małżonkę prezydenta Gdyni, panią Barbarę Szczurek. Nietypowa ceremonia wymagała nietypowej aranżacji – zabytkowy żaglowiec został ochrzczony przez pokropienie szampanem przy pomocy róż. Po uroczystości goście przeszli do Akademii Morskiej, gdzie odbyła się sesja historyczno-okolicznościowa: oprócz referatów o dziejach Białej Fregaty wygłoszono też jubileuszowe wystąpienia.

Prof. dr hab. Bolesław Mazurkiewicz, przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Obchodów 100-lecia „Daru Pomorza” i dyrektor CMM dr Jerzy Litwin z repliką bandery, którą za chwilę poświęci o. Edward Prac z Duszpasterstwa Ludzi Morza. Fot. Marta Nicgorska

Promocja książki „Fregata Dar Pomorza”

Marek Twardowski ze swoją książką „Fregata Dar Pomorza”. Fot. Marta Nicgorska

Sto lat historii statku szkolnego w jednym tomie – a do tego opis uczniowskiego życia na pokładzie, charakterystyka techniczna żaglowca, biogramy osób z nim związanych, kalendaria rejsów, wyszczególnienie remontów i modernizacji – całość bogato ilustrowana fotografiami, często unikatowymi, oraz rysunkami: oto zawartość najnowszej publikacji o „Darze Pomorza”, autorstwa jego kustosa, Marka Twardowskiego. Uroczysta promocja-„wodowanie” książki, która odbyła się 1 października, przyciągnęła na pokład statku-muzeum „Dar Pomorza” wyjątkowo dużo gości – miłośników Białej Fregaty i przyjaciół Autora. Stojąc w długiej kolejce po autograf, słuchali jego rozmowy z prowadzącym imprezę red. Zbigniewem Gachem i szant w wykonaniu zespołu Formacja. „Matką chrzestną” książki została pani Elżbieta Twardowska, prywatnie – żona Autora.

„Dar Pomorza w panoramach”

W trakcie zeszłorocznego pobytu w suchym doku w Stoczni Remontowa S.A. w Gdańsku „Dar Pomorza” nie tylko przeszedł konserwację podwodnej części kadłuba, ale także stał się tematem sesji fotograficznej zrealizowanej przez gdańskiego fotografa Dariusza Kulę. W jej efekcie powstała seria niezwyklej zdjęć panoramicznych, proponujących inne spojrzenie na sylwetkę i wnętrza zabytkowego żaglowca. Od 1 października ekspozycję panoram oglądać można na pokładzie statku-muzeum.

WYDARZENIA

60-lecie biało-czerwonej na „Sołdku”

Jednym z głównych zadań Towarzystwa Przyjaciół Statku-Muzeum „Sołdek” jest dokumentowanie historii zabytkowego parowca, a wraz z nią – początków polskiego przemysłu okrętowego i floty handlowej po II wojnie światowej. Zadanie to Towarzystwo realizuje konsekwentnie od trzech lat, organizując przy współpracy CMM konferencje naukowe, w trakcie których likwidowane są (zaskakująco liczne) „białe plamy” historii jednostki. Sześćdziesiąta rocznica podniesienia na statek bandery stała się okazją do zorganizowania sympozjum „Sołdek pod biało-czerwoną banderą”, które odbyło się 26 października w sali konferencyjnej CMM. Wystąpiło ośmiu prelegentów: Bolesław Mazurkiewicz przedstawił pierwszy rejs „Sołdka” z Gdańska do Szczecina i podniesienie bandery 25 listopada 1949 roku; Janusz Ziomek – historię długoletniego armatora statku, PŻM w Szczecinie, koncentrując się zwłaszcza na eksploatacji statków typu B-30, zapoczątkowanym przez „Sołdka” (referat przygotował Krzysztof Gogol); Radosław Juściński – charakterystykę rejsów statku do portów skandynawskich; Bohdan Huras – zdarzające się zwłaszcza w pierwszych rejsach awarie i remonty; Maciej Maksymowicz – materiały prasowe z okresu eksploatacji „Sołdka”; Marcin Kłos – projekt nowej wystawy na statku-muzeum. Dwa wystąpienia miały charakter wspomnieniowy: Prezes Szczecińskiego Klubu Kapitanów Żeglugi Wielkiej Wiktor Czapp zrelacjonował wspomnienia dawnych dowódców „Sołdka”, natomiast Holger Munchaus, założyciel Muzeum Urzędu Celnego w Kopenhagie, opowiedział o zmaganiach duńskich celników z przemysłowością polskich marynarzy pływających na rudowęglowcach typu B-30. Sympozjum stało się też okazją do wręczenia dr. inż. Jerzemu Litwinowi Medalu Eugeniusza Kwiatkowskiego z okazji 45-lecia pracy zawodowej, czego dokonał Prezes TP Statku-Muzeum „Sołdek” prof. dr Bolesław Mazurkiewicz.

WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

Międzynarodowy Kongres Muzeów Morskich

Reprezentanci muzeów morskich z całego świata spotkali się w dniach 5-8 października w Esbjerg w Danii na odbywającej się co dwa lata konferencji Międzynarodowego Stowarzyszenia Muzeów Morskich (ICMM). Wśród ponad 100 uczestników z czterech kontynentów znalazło się dwóch przedstawicieli CMM: dr inż. Jerzy Litwin i dr Robert Domżał. Konferencja, ze względu na ogólnoswiatowy kryzys ekonomiczny, zatytułowana została „Zrozumieć zmiany – zmierzyć się z niepewnością”. Forum podzielono na cztery bloki tematyczne: publiczność muzeów, tworzenie kolekcji muzealnych, badania naukowe w muzeach, formy finansowania muzeów morskich. W części konferencji poświęconej nowym projektom muzealnym dr Jerzy Litwin omawiał zakończone, realizowane i planowane projekty rozbudowy CMM, skupiając się głównie na Ośrodku Kultury Morskiej, pan Harald Hamre zaprezentował plany rozbudowy Muzeum Morskiego w Stavanger w Norwegii, a pan Lars Scholl omówił nowy projekt powiększenia siedziby Na-

rodowego Muzeum Morskiego w Bremerhaven w Niemczech. Po zakończeniu ostatniej sesji konferencji odbyło się walne zebranie sprawozdawczo-wyborcze ICMM, podczas którego wybrano nowego prezydenta – został nim pan Frits Looimeijer z Muzeum Morskiego w Rotterdamie – oraz 5 nowych członków zarządu. Wśród nich znaleźli się przedstawiciele Nowej Zelandii, Anglii, Australii, Francji i Polski: do tego zaszczytnego grona został wybrany dr Robert Domżał z CMM.

12. ISBSA

W dniach 12-16 października w Istambule odbyło się kolejne, dwunaste już Międzynarodowe Sympozjum Łodzi i Statki w Archeologii (International Symposium on Boat and Ship Archaeology – ISBSA). O wyborze miejsca zdecydował między innymi fakt odkrycia przed kilku laty, podczas budowy tunelu pod Bosforem, 34 średniowiecznych wraków. Są one stopniowo badane i konserwowane przez archeologów tureckich, a uczestnicy sympozjum mieli okazję zapoznać się z pierwszymi naukowymi opracowaniami tego wyjątkowego odkrycia. Inne referaty także pokazały, że szeroko zakrojone inwestycje w miastach nadmorskich doprowadzają do odsłonięcia licznych wraków (np. 14 wraków odkryto w Oslo), co wymaga stosowania metod szybkiej i dokładnej dokumentacji. W sympozjum wzięło udział trzech przedstawicieli CMM: dr Jerzy Litwin przewodniczył sesji poświęconej nowym odkryciom w Europie Północnej, w trakcie której Tomasz Bednarz zaprezentował referat „Identification of the 18th century shipwreck W-27 on the basis of a comparative analysis of archaeological and archival sources”, natomiast dr Waldemar Ossowski zaprezentował w sesji dotyczącej konstrukcji dawnych statków referat „Early modern and pre-industrial inland ship finds from Poland”.

Spotkanie Grupy Monitorującej

26 i 27 października odbyło się w CMM spotkanie Grupy Monitorującej ds. Ochrony Dziedzictwa Kulturowego krajów nadbałtyckich. Wzięło w nim udział 20 delegatów z ministerstw kultury, urzędów konserwatorskich i muzeów Szwecji, Finlandii, Niemiec, Litwy, Łotwy, Estonii, Norwegii, Islandii i Polski. MKiDN reprezentowała pani Anna Ceynowa z Departamentu Współpracy z Zagranicą. Narada była poświęcona głównie przygotowaniu planowanego na wrzesień 2010 roku w Rydze na Łotwie 4. Forum Bałtyckiego Dziedzictwa Kulturowego, które ma przebiegać pod hasłem „Dziedzictwo kulturowe – współczesne wyzwanie”. Tematem drugiego dnia spotkania była nowa struktura strony internetowej Grupy Monitorującej. Specjalny gość z Włoch, pan Maurizio Quagliuolo, zaprezentował innowacyjny program oceny zasobów dziedzictwa kulturowego i promocji muzeów o nazwie HERITY. Opiera się on na analizie i kompleksowej ocenie zabytków ruchomych oraz wypracowaniu systemu poprawy ich wizerunku i zwiększeniu dostępności. Jest więc rodzajem narzędzia marketingowego do zarządzania dziedzictwem kulturowym, które wdrażane jest obecnie w wielu krajach europejskich. Program ten jest rekomendowany przez UNESCO. Więcej informacji można znaleźć na stronie <http://www.herity.it/index2.html>.

Modele tradycyjnych statków rzecznych

Od prawej: autor modelu wiciny Jarosław Kosmałski, dyrektor CMM dr Jerzy Litwin i dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury Litwy Alfredas Jomantas w trakcie prezentacji modeli tradycyjnych statków rzecznych. Fot. Bernadeta Galus

27 października odbyła się publiczna prezentacja 5 modeli drewnianych statków spławowych. Genezą ich powstania jest dążenie CMM do zgromadzenia modeli statków pływających niegdyś w dorzeczu Wisły, Odry i Niemna. Główną rolę odegrał budowany przez Jarosława Kosmałskiego z Prace

ownicy Konserwacji Modeli CMM model wiciny – drewnianego statku niemieńskiego, o którym pierwsze wiadomości sięgają średniowiecza. Budowa tego modelu jest o tyle trudna, że zachowała się bardzo skromna dokumentacja. Modelarz musi się więc często opierać na studiach porównawczych i na intuicji. Obok modelu wiciny przedstawiono model innej jednostki z rejonu współczesnej Litwy – statek żaglowy używany na Zalewie Kurońskim. Prezentacja objęła również modele jednostek wiślanych: szkuty – tradycyjnego, największego statku spławowego używanego od XVI do XVIII w. oraz berlinki, która na przełomie XVIII i XIX w. zastąpiła skutę. Dla porównania zaprezentowano również ciekawy model statku odrzańskiego, tzw. odrzaka, którego dziób tworzy charakterystyczną kafe, a wymiary (podobnie jak w przypadku berlinek) dostosowane były do śluz budowanych wówczas kanałów.

WERNISAŻE

Pejzaż gdański i morski

Stowarzyszenie Nadbałtyckie Plastyków im. M. Mokwy, zrzeszające twórców nieprofesjonalnych z Gdańska i okolic, po raz drugi swój *Przegląd Malarstwa Twórców Nieprofesjonalnych* zorganizowało przy współpracy CMM. Tym razem miejscem prezentacji 52 wybranych prac, tworzących ekspozycję zatytułowaną „Pejzaż gdański i morski”, stały się sale wystawowe statku-muzeum „Sołdek”. Czynna od 8 do 31 października wystawa miała na celu nie tylko promocję uczestników *Przeglądu* i ich kulturotwórczej roli w środowisku lokalnym, ale także rozbudzenie w naszej społeczności zainteresowania aktywnością twórczą i związanym z nią kreatywnym stylem życia.

Gród z bajki w Tczewie

Współpraca CMM z Fundacją „Sprawni Inaczej” zaowocowała w tym roku ekspozycją „Gród z bajki”, która otwarta została 20 października w Muzeum Wisły w Tczewie. Potrwa tam do 11 stycznia 2010 r., po czym zostanie przeniesiona do Muzeum Rybołówstwa w Helu, a od 18 marca do 16 maja będzie ją można zobaczyć w naszej głównej siedzibie – Spichlerzach na Ołowiance. Motywnie przewodnim prezentowanych prac plastycznych i ceramicznych, wykonanych przez podopiecznych Fundacji w ramach Warsztatów Terapii Zajęciowej, jest Gdańsk – tytułowy nadmotławski gród z bajki – i jego zabytki.

ZAPROSZENIA

W 70. rocznicę katastrofy m.s. Piłsudski

26 listopada minie 70. rocznica zatonięcia m.s. *Piłsudski* u wybrzeży Wielkiej Brytanii. Z tej okazji Dział Historii Żeglugi i Handlu Morskiego przygotowuje wystawę czasową w siedzibie głównej Muzeum na Ołowiance, na której otwarciu wszystkich serdecznie zapraszamy 23 listopada o godzinie 14.00. Na wystawie wyeksponowana zostanie m.in. kolekcja pamiątek związanych z transatlantykiem, zebrana przez MS *Piłsudski* Związku z Wielkiej Brytanii i przekazana w tym roku w darze naszemu Muzeum przez wdowę po długoletnim wicepreziesie Towarzystwa Mike’u Oborskim, Panią Frances Mary Oborski. Patronat honorowy nad wystawą objął Marszałek Senatu Bogdan Borusewicz.

Plecionkarskim szlakiem Wisły

Oddział CMM w Tczewie – Muzeum Wisły oraz Stowarzyszenie Serfenta zapraszają 27 listopada o godz. 15 na wernisaż wystawy fotograficznej „Niech się plecie”, połączony z pokazem twórczości plecionkarskiej. Wystawa jest realizowana w ramach projektu „Plecionkarskim szlakiem Wisły”, finansowanego m.in. ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Planowane są także dwa trzydniowe warsztaty wikliniarskie prowadzone przez mistrza koszykarza-plecionkarza, na które zapisać się można do 16 listopada.